

RAZGOVORI

O DJELU SV. DJETINJSTVA

NAPISAO

POP V. PALUNKO

ZADAR
Brz. „Kat. hrv. Tisk."
1887.

RAZGOVORI

O DJELU SV. DJETINJSTVA

NAPISAO

POP V. PALUNKO

ZADAR

Brz. „Kat. hrv. Tisk."

1887.

IMPRIMATUR

Ex Curia Episcopali

RAGUSII die 23 Maji 1887.

† **Matthaeus Eppus.**

Uvod.

Neku večer po Vlašićima ove godine 1887, sjegjaše, u jednom selu Dubrovačke biskupije, Pave dobra stopanica u ognjištu; a na dvoru bura nosaše drvlje i kamenje; uza nju stajaše Milica, dijete od četiri godine, igrajući se okolo ognja i žiškajući. Majka regbi da je nešto izvanredno uznemirena; svaki čas izlazi na vrata od ognjišta, osluškivajući ide li neko, po svoj prilici nje Slavko; jer, kad bi se povratila u ognjište i sjela uz oganj, mrmljala bi u sebi: — Što je Slavku večeras?... ovako još nikada ne zakasni!.. Na ognju je vrio kotlić pod koji bi i bez potrebe tiskala drva i prožarivala, klimajući glavom sve bi sama sobom govorila: — Slavko, Slavko, nećeš ti meni više u župnika ovako do kasna. U to nešto zašuška... Skoči Pave, odapne bravaluk i otvori vrata. Kad baš Slavko i s njime

Antunica župnikov djetić. — Dobar večer, zavika Antunica. Prosti, Pave, što ti je Slavko večeras zakasnio. Poručio ti je dum Kuzma, da ga ne karaš, jer da dijete nije krivo. Dobra noć! ... To reče i posmudi niz vrtle. Trkne se Pave da ga zaustavi... Tu ti je ... ne bi ga ni kušcima stigo ... Nu, što će nama Antunica; neka ide svojim putem; a mi čujmo razgovor megju Pavom i Slavkom, i gdje koju riječ male Milice, koja se upliće u ti njihov razgovor.

I.

Nepoznaboška djeca.

Slavko. Prosti, draga mamice, što sam se ovoliko zadržô; ali nikako nijesam mogô prije.

Pave. Ja baš ne razumijem kako si večeras zakasnio, i to po ovakome vremenu!.... Ti si vazda bio poslušan, te, ufam se u Boga, da se nijesi promijenio.

S. Sačuvao Bog da gorim postanem! Ufam se da ću ti sve to bolji biti. Majko, da si ti čula, što nam je pripovijedao naš dobri župnik, bila bi se sita naplakala! Kazô nam je, kako, tamo u daleku svijetu ima ljudi, koji ne znadu za pravoga Boga, već se klanjaju nekakvim laživim bogovima od drva ili od kamena.

P. To sam ti i ja toliko puta rekla, da ima po svijetu nevjernika, od kojih da se čuvaš, jer je njihov otrov puno ljući od ijedne zmije. Svijet govori, da je nevjernik i gospar Zanovetalo, i toliki drugi, koji niti u crkvu idu, niti se ispovijedaju. Ali ostavimo sada njih. Reci mi: što si dosle činio?

S. A, draga majko, šćah ti baš kazati. — Ti nevoljni narod, što ne zna za Boga, ne ljubi svoju djecu, kao

što ti nas ljubiš, i kako no susjeda Cvijeta ljubi svoju Ljubicu.

P. Eto i sam kažeš da te ljubim, i još mi činiš da mislim za te. Ostat mi do ove ure noći!

S. Nemoj, zlatna mamice! Ja ću biti dobar i svegj ću te slušati; rano ću ustajati zajedno s tobom, u svem ću ti biti na ruku bolje nego dosle; samo ćeš mi davati po dva novčića na mjesec; pa ako ćeš mi i uztegnuti ono pogače, što mi davaš svako jutro.

P. Vidje li ga!.... Što ti je, sinko? Od kada si postao lakomcem? Šta će ti novci?

S. A, ljubljena mamice! da ti znadeš za šta će mi novci! i ti bi me sama nukala da ih pribavim. Ja sam te jutros vidio gdje si plakala gledajući maloga Zeka da čupa travu i da ju jede. Otrčala si u kuću, i donijela si mu ovoliki komad pogače; pa si se vratila sva oplakana. A da ti znadeš što mi je župnik pripovijedao, ne bi nikada ni prestala plačući! Isti je dum Kuzma ronio suze, kako malo dijete, kad mi je kazivao. I ja i svi, što smo to slušali, plakali smo.

P. Da nu, što ti je kazivao?

S. Pripovijedao je: — da oni nevjerni roditelji, kada postane glad; a to da nije rijetko kod njih; jer da ima dosta svijeta, a da ne znadu raditi zemlju.....

P. A je li im zemlja čemu?

S. Zemlja je plodna, ali badava, kad su oni divlji; te ne znadu niti sijati, niti saditi; već beru, što im sama zemlja rodi. Nu zle godine, ili vrijeme u nevrijeme, odnesu im i to, pa tako ostanu na cjedilu.

P. Pa što, kada postane glad?

S. Tada otac ili mati uzme po dvoje, po troje svoje djece, te s njime na trg da ih prodade.

P. Što govoriš? za Boga! Sinko!... Prodavaju svoju rogjenu djecu!?

S. Tako je. Prodavaju ih, kako mi janjce.

P. Vajmeh! Što kažeš!

S. I gore nego janjce; jer mi janjce prodavamo bolje nego po fjorin; a oni drugda i po troje djece za fjorin.

P. Kuku meni! što govoriš! Mi smo onomadne prodali galonju za tridesti talijera. Sve bi to potrošila za onu djecu, da mi se tamo naći.

Milica. Tada bi ja imala dosta braće i sestara. Jel' da, mamice?

P. Bi, šćerce moja; tada bi imao ko ići i za konjima i za ovcama, i u polje i u brdo. Tada bi Slavko mogao ići na školu i obdan, a ne bi mu trebalo u večer; pa da se ja mamim kako no i večeras.

S. A, zlatna mamice, ne treba ti se mamiti. Ta znadeš gdje sam. Nu čuj, što mi je dumo kazivao. — Drugda nema kupca; te one nevoljne matere bacaju svoju djecu na put. Plaču kukavna djeca i zovu mater; a ona se niti ne obazire.

P. Što, za Boga! moje dijete! To nijesu matere, to su kučke.

S. Tako čine od zdrave djece kada ih ne mogu da hrane. Nu ako su djeca boležljiva ili sakata, vazda ih bacaju.... Ili, na primjer, ako im nijesu mila ženska djeca, te ih neće; tada bacaju svako žensko. Kako što se kod nas čini od mačića ili od kučića. Tako ta nevoljna djeca mru ob glada ili od žegje; i to, ako ih prije ne smeče kakva kola, ili koja divlja zvijer ne raskine.

P. Ne govori, sinko; jer će mi srce puknuti.

M. A, mila mamice, pusti neka nam pripovijeda. Gle, i

meni teku suze kako i tebi, ali mi je milo znati što se zgagja od te drage dječice.

S. Eto, što se zgagja: ostanu na putu, a obnoć dogju svinje pa ih stanu grist ....

P. i M. Muči, za Boga! ....

S. I meni se ježe kose. Tako ni mi nijesmo dali dum Kuzmi da ide naprijed, dali smo ga svaki čas presijecali u pripovijedanju. Neki je plakao, neki zatiskivao uši; a neki su hoćeli da pobjegnu .... Kakvih je stvari on nama kazivao!... Ko se sada sijeća?... Megju ostalim znam ovo: — Neku noć igjaše jedna dumna s fenjerom u ruci, da traži po putima nebi li našla koje dijete. Nije ni ona sama, išlo ih je toliko na sve strane; pošto se bješe prosuo glas, da su silna djeca pobacana po putima, jer da su bona od ospica; pobacaše ih roditelji da se ne muče oko njih. Desi se ona na ovaj strašni prizor: čuje da svinja nešto hruma, a kao djetinjim glasom da neko plače. Potrča brže bolje za onim glasom. Kad, šta će vidjeti! Moja majko mila!.... Krvavo dijete! A svinja gdje ga jede i s njime otresa!

P. i M. Uh! Straha Božjega!

S. Bješe mu ogrizla obje ruke, a počela mu gristi i lice.

P. A, moj sinko!

M. Majko, mene je strah .... Hoće li nam dalje kazivati?.... A ti kaži.

P. Sinko, činiš da mi puca srca. Ali bih rada čuti. Istina je, primiče se večera; nu, dokle stigne otac, pripovijedaj. A ti, Milice, ne plači; jer ću činiti Slavku da muči.

M. A ne, zlatna mamice! neka pripovijeda. Ne ću plakati; ali ne plači ni ti.

P. Imaš, dijete, razlog. Ja sam opet gora nego ti. Ala, Slavko, kaži nam dalje.

S. Na čemu sam ono ostao?.... Ne bih rad preskočiti.

P. Ono od svinje.

S. A da. Svinja počela mu gristi obraz, i jur mu bješe ogrizla nos i usne. Dijete je bilo jošte živo. A dumna priskoči da ga ugrabi.

P. i *M.* Jeli ga otela?

S. Ne. Nego svinja zgrabi dijete i stade bježati; a dumna za njom, te ju poteže, da joj otme dijete. Svinja tada pusti dijete, ogrize se i naripi na dumnu.

P. Vajmeh! Jeli je zaklala?

S. Dumna ne mari za se. Kako opazi dijete na tlima, priskoči k njemu, polije ga vodom, govoreći: — ja te krstim u ime Oca, i Sina, i Duha Svetoga.

P. A, neka!

M. Biće dijete pošlo u Raj; jel' da, mama?

P. Valjalo bi za stavno znati je li bilo u životu.

S. Jest. Još je živilo više od ure.

M. Neka, baš mi je drago. Je li tebi, mama?

P. Ostavi dijete. Jest mi drago, ali mi ipak puca srce.

S. Ne znate jošte ni polovinu.... U to, što je ona krstila dijete, navali na nju svinja, baci je poda se, i stane je raskidati....

P. Što govoriš, moj sinko!

M. Kako, majko; što je to? Ja nijesam shvatila.

P. Muči, šćerce, ako znaš za Boga! Pomuji, i muči.... Ala, Slavko, kaži brže, što se je dogodilo?

S. Svinja sadre joj rubac s glave i nagrdi joj sve lice. U to druge tri svinje; valjda, što su tamo gdje god blizu ležale, dotrče; i sve četiri skupa navale na jadnu dumnu.

P. Majko Božja, pomozi je! Jesu li je raznijele?

S. Bile bi je i izjele, da po sreći ne ču nje jauk jedan od pomoćnika onog sirotišta.

P. Hvala ti, moja lijepa blažena Gospe! Život mi se je povratio.

S. On je nosio toljagu, kojom stade nemilo tući one divlje zvijeri, i tako ih rašćera. Dumna bješe se onesvijestila, a sva krvava ležaše, kao da je mrtva.... Što će on sada?.... Zvati u pomoć? — Nije fajde. Ko da ga čuje? Pošto su se bili odalečili jedni od drugih, a da se nijesu ni sjetili. Hoće li je ondje ostaviti, pa otići tražiti pomoć u sirotište? — Oslobodio Bog! Jer, dokle bi se vrnuo, ne bi od nje našao ni kostice. — Da je prihvati u naruča, ili da je stavi na rame? — Ne usugjivaše se. Bješe ga obuzelo neko štovanje prama toj dumnici, kako prama kakvome vrhunaravnome biću, te se bojao, da je se i rukom dotakne. Napokon odluči: svu noć je čuvati. Za nesreću bješe mu ispao vrč s vodom, koju nosaše, ako bi mu bilo do potrebe da koga krsti; i tako ne mogaše je ni po licu poštrapati; nebi li joj se svijest povratila. Kad dade mu se pogledati na lijevu stranu. Vidi krvavo dijete gdje još dišće, a kod njega nepun vrč vode. Skoči, prihvati vodu i stade je polijevati po licu. Kako joj studena voda pade na lice, otvori oči,.... uzdahne joj se, kao da se je probudila od duga sna, pa izusti ove riječi, da su se jedva razumjele: — Majko Božja, tebi hvala! Pogleda oko sebe, pa stane, kao da osluškiva. Kad začu da dijete još dišće, zaklopi oči i šapnu: — Bože, tebi hvala, kad je živo primilo sv. krštenje!

P. A, duša lijepa! Misli o djetetu a sebe zaboravlja!

S. Kad onaj pomoćnik opazi da je otvorila oči, i da progovara, presta polijevat je, i, kako okamenjen, u nju se

zagleda. Napokon, kad opazi da se ne kreće, prihvati vrč pa je opet polijeva. Ali sve badava, nit se budi, niti otvora oči. U to začu veliki bahat. Napenje uši, gledajući oko sebe; vigjaše se po sve dobro, jer bijaše mjesec pomolio iza brda. Vidi gje se nešto na dalje bijeli, a čuje kako djetinji plač. Udari na misli što da radi: hoće li zvati, ili će pritrčati da vidi što je? Kad, prije nego dobro i promisli, nagje se okoljen i napadnut od čitave stoke svinja. Biće ih bilo preko dvadeset. Prihvati toljagu, te, štogod imagjaše snage, stane braniti i sebe i onu dvojicu, pa bili mrtvi, bili živi. Nu, kako da se obrani od takog mnoštva bijesnih zvijeri? Što ih jače udaraše, to one bjesnije navaljivahu. Kad vidi da mu nema spasa i da mu valja poginuti; zavika, štogod jače, mogaše: — Jeli gdje koga za Boga! izjedoše nas svinje!

P. Jezus, Majko Božja! Koja je to nesretna zemlja! Jeli jadan poginuo?

S. Bio bi za stavno, da ga, za njegovu sreću, ne čuše neki drugi, koji tako isto tražahu djecu po putima, te dotrčaše k njemu. Kad oni stigoše, nagjoše ga onesviješćena na tlima, svega krvava i razdrta od svinja, koje bjehu tako bijesno na nj navalile, da ga jedva kurtariše.

P. Jesu li ga zaskočili živa?

M. A jesu li svinje raskinule dumnu i onoga malahnoga?

S. On je bio živ, a, kad su ga podigli na noge, sam je hodio; ali mu je bila slomljena cijev desne ruke. Dumnu, po svoj prilici, nijesu bile svinje ni tegle; tako ni dijete; jer kako se on branio i mlatio ih, tako su sve na nj navalile. Ali je dumna bila mrtva.

P. Liepa duša! Biće onda izdahla kad je zažela oči, pošto zahvali Bogu, da je dijete živo primilo sv. Krštenje.

S. Baš onda. Dijete bilo je živo; ali, kako ga uzeše u naruče, izdahnu.

P. Zlato lijepo! Umre na rukama!

S. Tada ih oboje odniješe u sirotište, i pokopaše ih skupa u isti grob.

P. Koliko ih je bilo, što im pritekoše u pomoć?

S. Deveterica. Ne da su svi devet skupa išli, nego su čuli iz raznih mjesta njegov glas, na koji su dolećeli. A sobom su imali dvadesti i troje djece.

P. Da, vele ti je te djece po putima!

S. Ne znaš, majko! Drugda ih bude na hrpe; ko bi ih živ sve pokupio! Prem da je toliko svinja, pasa i ostalih divljih zvijeri, i grablježivih tica, koje ih jedu; ipak bi usmrdjeli sve pute, da jutrom u zoru ne idu kola po ulicama i po putima da ih kupe; tako s mrtvim i žive skupa nagomilaju po puna kola, pa s njima u jametinu.

P. Straha Božjega!.... Što je to, moj sinko!

S. To su djeca, što poginu na putima; a gdje su ona, što se potope u vodi!

P. Kako u vodi?

S. Jedne bacaju na pute, a jedne u rijeke. Drugda su rijeke pune: plutaju kako tikve. Zovu i spružaju ručice; ali im se niko ne osvrće.

M. A kako znadu plivati?

S. Nije da znadu plivati, nego ih matere veživaju pri tikve, s toga plutaju.

P. Zašto ih veživaju?

S. Biće da živu dulje; nebi li se kogod smilovao, te ih izvadio.

P. A vidiš! I one nesretne imadu srca!

S. Istina je da neke imadu srca i žao im je bacati svoju djecu; ali ih ne mogu da hrane. Pa, kako čine ostale, tako i one.

P. Jadne djece! Što su ta čeljad? Jesu li oni ljudi kako i mi?

S. Da što? Isto su kako i mi. Ali je njihova nesreća da ne poznadu pravoga Boga.

P. Čine li tako svi oni, što ne poznadu Boga?

S. Čine, mal da ne, svi. Samo što na mjesta više, na mjesta manje.

P. Jesu li tako vazda činili svi pogani?

S. Jesu.

P. Pa kako, da se o tom nije nikada govorilo?

S. Jest se govorilo i pisalo, ali mi nijesmo čuli. Pripovijeda župnik: da su u staro doba, i najizobraženiji narodi, kao Grci i Rimljani, izlagali i bacali svoju djecu, ili ih prodavali, ili žrtvovali krivim bogovima. Kako bi se rodilo dijete, bilo je naredjeno, da se pokaže činovniku za to odredjenu; onaj bi ga pregledao, te, ako bi ga našao slaba ili ikoliko sakata, posve hladnokrvno, naredio bi da se smakne.

P. Dragi Bože, jeli to moguće!? kad sam čula od istoga našega župnika gdje govori, da su Grci i Rimljani bili na najvišem vrhuncu prosvjete.

S. Sve je to istina; ali nijesu poznavali pravoga Boga, i s toga, sa svom prosvjetom, okaljivahu se barbarskim djelima. Da su izlagali djecu, jasno dokazuje i ne da nam lagati, stup, koji se zvao podojenja *(columna lactaria)*, kod kojega bi se bacala malahna djeca od sise. Prvome, koji bi ga digao i othranio, robovao bi mu

za vas vijek. Ako ga nebi niko prihvatio; izjele bi ga živine.

P. I ti ljudi bili su bijeli kako i mi?

S. Jesu. Dapače bili su ljepše krvi nego mi.

P. Ali oni u Kini, kažu, da su crni, da su kako zvijeri.

S. Istina je, da ima crnih naroda; ali Kinezi nijesu crni; nego su na mjesta žutkasti, a na mjesta plavasti kako mjed.

M. A jesu li i to naši iskrnji, naša braća?

S. Da kako? I oni su kako i mi izašli od jednoga istoga oca Adama; i za nje je Isukrst pretrpio muku, kako i za nas; i njih hoće spasene, kako i nas. Te, ako su neki žuti, melezi, crni, i t. d., to zavisi od podnebja u kom živu; od hrane, od vode i od radnja, kojima se bave.

P. Da nu, Slavko, prije nego dogje otac (dobro ti je večeras zakasnio) pripovidi; zna li se otkle je bila ona dumna, o kojoj si malo prije kazao, da su je svinje zaklale?

S. A, zlatna majko! Ti cijeniš da je to jedini slučaj! To ti jedan od tolikih, što se po sve često zgagjaju... Neko jutro, jedna druga dumna bješe sakupila četvero djece, i tako ih nosila, dvoje u jednome naruču, a dvoje u drugome; kad čuje glas, gdje ispod puta, iz jedne jame, zove je dijete mamom, i k njoj spruža ručice.

P. Ta, to je dijete bilo veliko?

S. Biće mu bilo preko dvije godine.

P. Pa, kako ga nijesu prije bacili, nego su ga toliko hranili?

S. Biće isprva bilo zdravo, pa im se razboljelo; i za to, da im ne smeta, baciše ga u jamu.

P. A dumna biće ga spasila.

S. Jest ga spasila; ali promisli kojom mukom. Spusti na zemlju ono četvero djece, skoči u jamu, izvadi dijete; ali udari na sto muka dokle se iz nje izvuče. A sada, kako će ih petero nositi?.... Poreda ih sve petero jedno do drugoga, sve ih skupa zagrli, i tako ih nosi. Više puta bi us lovana spuštati ih na zemlju, i počinuti; dokle ih donese kući.

P. Nu, otkle tamo dumana?

S. Oda svud, a najviše iz Franče.

P. Biće većinom siromašice i postarije, koje se ne mogaše udati?

S. Siromašice!.... Postarije!.... Rekô nam je dumo; da su većim dijelom od bogatih i plemenitih familija. Neke su imale preko sto tisuća prćije; ipak su sve ostavile, i roditelje, i kuću, i rod.

M. Kako su mogle majku ostaviti!

S. Lijepo. Lako je sve, kada se čini za ljubav Božju, i za spasenje one nesretne dječice.

M. A smije li se ostaviti majku?

S. Ostaviti majku bez razloga; to se zna da nije dobro, da ne valja. Bio bi grijeh. No kad to ište Bog, red je njega slušati; jer je on stariji i od oca i od majke.

M. Čujemo li mi Boga, kad što ište od nas? Majka mi je kazala (jel' da, majko) da Boga niti vidimo, niti čujemo; a on da sve vidi i čuje.

S. Dobro ti je majka kazala. Boga ne čujemo; jer nam on ne govori, kakono nam majka govori; ali on nutrnjim načinom govori u našoj duševnosti. Pa, što nam govori i otac duhovni, i ono je glas Božji. U opće; štogod nam stariji zapovijedaju, to nam Bog zapovijeda.

M. A bi li ti ostavio našu majku? Ja ne bih ni za čitav svijet.

S. Moja Milice, meni je majka mila kako i tebi; te se i meni čini da se ne bih ni za što od nje odijelio. Nu kada bi i to Bog iskao, valjalo bi učiniti. A od koga on to ište, tomu i jakost daje.

M. Čuli ga, majko! On bi te ostavio!

P. Čujem šćerce. Slavko zna što govori. Kaže otac duhovni da je riječ Božja: — Ko ne ljubi Boga više nego oca i mater, da nije njega dostojan. Za to vi, što mene ljubite, dobro činite; ali svakako imate Boga ljubiti više nego mene.

M. Ja ne znam, kako bih ljubila Boga više od tebe.

P. To će reći: da kad bi majka štogod zapovijedala, što Bog zabranjuje, tada je Božja starija; i tada valja činiti kako Bog hoće, ne kako hoće majka.

M. Pa zar može majka iskati što Bog neće?

P. E, šćerce moja! Nebi imala nijedna majka tražiti ono, što Bog neće. Ali, žalibože drugda se zgagja da koja majka hoće nešto proti Božjoj naredbi.

M. Ali toga ti nećeš nikada učiniti.

P. Sačuvao Bog! Ali svak može sagriješiti. S toga ljubite Boga više nego i mene i oca; i bojte se Boga više nego i mene i oca.... Eto baš otac dolazi. Dosta za večeras. Drugi ćeš nam put, Slavko, dalje kazivati.... Ostani osle u župnika, ako te volja, i do ponoća; kad ti tako lijepih stvari pripovijeda.

II.

Dumne.

P. Da nu, Slavko, nastavi ono, što si nam neku večer pripovijedao.

S. Drage volje, mila mamice. Govorio sam kako su one dumne ostavile sve bogastvo i svoje najdraže, da se posvete Bogu, i da budu matere onoj kukavnoj djeci, prama kojoj rogjene matere nemadu nikakva srca. Te su dumne mlade, lijepe; ali nijesu baš nekog zdravlja.

P. Ta će i njih umirati puno u tome svijetu.

S. Kako da ne. Osvem pogibelji bijesnih zvijeri, hajduka i kužnih nemoćina, koje često haraju onu zemlju, preoterećene su radnjama: večerom kasno lijegaju, a jutrom rano ustaju. Njihovo je počivanje posve kratko; i to, ako se može zvati počivanje izmedju toliko djece.

P. Kakve djece?

S. Što ih kupuju ili kupe po putima.

P. Pa što, tu djecu drže kod sebe? Ja sam mislila da ih samo krste.

S. Istina, njihova je prva zadaća da tu djecu krste, i da im otvore Rajska vrata. Ali što da čine od žive djece? Ne će ih zaisto opet baciti na put ili u vodu. Nose ih kući gdje ih hrane i goje.

P. A imadu li čijem ih hraniti?

S. Svakako; imadu i nemadu. Obilnosti nije nikada; drugda bolje a drugda gore; prima se vrijeme kako dolazi; ne kako se hoće, već kako se može. Pripovijeda župnik, da, na mjesta u jednoj od tih kućica, koje se zovu si-

rotišta, ima po desetak dumana, koje uzgajaju po dvjesta djece, a harče puno manje nego kakva od naših familija u kojoj nema ni deset osoba svega šta.

P. Kako to, sinko? Tu će se mrijeti i od glada?

S. Ima svega po malo, a glada ne manjka. Nastoje one tužne da im dadu što bolje mogu; otkidaju sebi od grla, one trpe glad, samo da nijesu lačna djeca. Ali sa svijem tijem često krat usilovane su gledati onu kukavnu dječicu gdje im mru od glada. Spružaju ručice .... pitaju kruha.... a kruha nema ni mrve. Ni kruha, niti išta drugoga da se založe.

P. Tužne čeljadi! Kad tako ostanu bez hrane, pomrijeće i dumne?

S. Drugda se zgodi da, za cio dan, ne samo niko ništa ne okusi, da li ni okom ne vidi nikakve hrane.

P. Dragi Bože! Što trpe te dobre duše!

S. Trpe, što se ne da ni promisliti, a kamo li iskazati. U takim slučajevima pogju dvije tri dumne u brdo, nebi li našle kakvu travu, pa da barem njom utaže gladinju bolest.

P. Živu u takoj nevolji! i još si rekao, da su slaba zdravlja!

S. Kako ćeš da ne budu slaba zdravlja! Uzgojene u svakim obilnostima i slastima života, nalaze se sada u svakoj nestašici i od najpotrebitih stvari; po vas dan i za veći dio noći u najprostijoj radnji; u podnebju često nezdravu. Da ih vidiš! prepala bi se. Blijede kô da u njima nema kapi krvi; mršave, samo što je na njima kost i koža; oči upadnutih, da regbi, sad će izdahnuti; više mrtvim nalikuju nego živim. I sa svim tim nigdje im duh ne stane.

P. A što rade?

S. Svaki poso. Promisli jedno sirotište su desetak soba. Pa kakva je to kuća! kakve sobe! Bože dragi! Kapa na sve strane, a propuhuje oda svud; vlažno, tijesno. nevoljno. Tu stanuje deset dumana i oko dvjesta djece U onoj sobi jedna je dumna su dvadesti djece; nijednome nema ni godina. Ona ih sama umiva, ona čisti, ona pere; ona ih krpi, zabavlja, pita, lijega, diže; ona sve čini. U onoj drugoj sobi opet je jedna dumna su dvadesti djece malo poviše, kojim takodjer sama daje svu službu i vas način. Poveću djecu uče molit se Bogu, štiti, pisati, i raditi kako je što za koga.

P. A izmjenjuju li se te dumne; jer neće zaisto moć odolievati?

S. Kako će se izmjenjivati kad je svaka preoterećena? Ako se je koja sasvim poboljela i pala, da više ne može na noge, tada one druge, uza sve svoje poslove, prihvate i njezine; i tako im so poveća radnja, prem da su bile preoterećene.

P. Tako nije moguće trajati. Nebi li se mogle kakogod drugče urediti?

S. Uregjene su da nikud bolje; svi inostranci, što dolaze tamo, dive se njihovu redu; ne mogu sami sebi da vjeruju, kako onakim slabim srestvima mogu dati red i način onolikome mnoštvu. Što ćeš; silna su djeca, a srestva posve tanka. Dapače čine čudesa i ruka ih Božja očito uzdrži.

P. I govoriš, da su ono od dobrih kuća!

S. I kako dobrih! To skoro umre jedna u nekome od tih sirotišta; bilo joj je dvadesti i pet godina, a druga godina da je u Kini. Nje zadaća bješe davati način dječici u povoju. Prem da slaba zdravlja, i prem da je zapade jedna od najukavnijih soba, imaše dvadesti

i četvero djece, koja su joj bila tako čista i uredna, da čovjek nebi mogao vjerovati, da toliko može dopri- jeti jedna sama osoba, ako nije svojim očima vidio. Tako je bila uvijek vesela, da bi se zakleo, da to nije umrlo čeljade, već kakav nebeski duh. U sred noći, čas bi lećela k jednome djetetu, čas k drugome; onomu bi dala vode, onoga bi napitala, a po dvoje nosila u naručju da ih utaži. Umre s posmijehom na ustima preporučujuć svoju milu dječicu.

P. Sretne duše! Blago ti se njoj!

S. Da nu čuj, ko je bila ta dumna. Rodom je iz Belgije, jedinica u majke, baštinica od po milijuna franaka. Od nje ne bi ljepša nijedna nje drugarica. Bilo joj šestnaest godina, kada jedan izvrsni mladić, još puno bogatiji od nje, dogje je u majke prositi. Majka željaše i nastojaše da ga šći uzme; ali ona ne htje. — Kad bih se imala udavati, reče, voljela bih njemu više nego ijednome dru- gomu; nu, pošto ne mislim o udaji, puno mu zahvalji- vam. — A za što se ne misliš udavati? upita majka. — Ne mislim, odgovori joj: jer sam se u Isukrsta za- ljubila, te drugoga vjerenika ne tražim do njega samoga. — Kako, šćerce moja, govorila bi joj majka? Ta da ja ne vidim od tebe poroda, što je moja najvruća želja? — A, majko moja! šći bi na to: ima silan Jezusov porod onamo u Kini, koji porod nema ni oca ni majke; a moja je jedina želja, da, za ljubav Jezusovu, posta- nem materom one nevoljne djece.

P. Dragi Bože! ostaviti toliko bogastvo, ostaviti majku, i poći megju divlje umrijeti od truda i od svake ne- volje!

S. Eto što čini ljubav Božja! A tih je na stotine i tisuće.

P. Što mi govoriš!

S. Tako je .... Odma iz početka vrvljahu one andioske duše da spase nevoljnu djecu. Dne 23 oktobra godine 1846 (to je nazad 41 godinu) bješe se sakupilo izvanredno mnoštvo svijeta u luci Marsilije, da se nije moglo gdje noga razvesti. Uz kraj stajaše brod (*Stella maris*) vas nakićen i spravan da zajedri preko bijeloga svijeta. — Što čekaju? — Dvanaest dumana i četiri misijonara, što idu put Kine, da sakupljaju tužnu dječicu, da ih krste, i da ih uzgajaju. Eto, za što se okupi toliki svijet.... Kada progju one plemenite duše, a još više kad se ukrcaju na brod, odriješe od kraja i zajedre, zaori narod u vas glas: — *Živjeli, i Bog se uputio s vama!* Na ti glas razlijegahu se brda i doline, i pučina, koju paraše oni sretni brod.

P. Jesu li zdravo došli do Kine?

S. Jesu. To su bili prvi slučaji; a za tim vigjalo se je takovih prizora svaki čas, ne samo u Marsiliji nego i u svijem lukama Franče, Italije, Ingleške i ostalijem. Tako da je danas dumana, koje odgajaju djecu, ne samo u Kini, nego u Japonu, u Australiji, u Africi; riječju, svuda. Otkrije li se novi poganski narod, odma tamo lete misijonari a s njima i dumne.

P. Gdje muški idu, i to je čudo; ali kako može tužna ženska glava poći megju divlje narode!

S. Ne čudi se, majko; ljubav Božja pretvara im slaba srca u junačka; ona im dava krila, koja ih nose na kraj svijeta.

P. Dragi Bože, vele ti si moguć! Tolike duše sklonuti na takova viteška žrtvovanja! .... Ali reci mi, sinko, čine li što drugo te Dumne, osim što paze na djecu?

S. Majko, one su pravi angjeli zemaljski, svuda pritječu misijonarima u pomoć: one vidaju bolesne, one pripra-

vljaju umiruće na dobru smrt. Jednom, priskaču svakomu u pomoć, gdjegod im može biti.

P. Pripravljaće na smrt one, što umiru u njihovim sirotištima; jel da?

S. Ne samo one, nego jošte idu i po kućama poganskijem, te ih prigledaju, nada sve ako su od kužne nemoći; jer tada oni nemaju nikoga, pošto ih kućna čeljad odbjegnu i ostave same.

P. Kako ih nije strah?

S. Kakav strah? One se ničesa ne boje do grijeha; za život ne mare; jer su ga davno Bogu žrtvovale.

P. Kad je tako, ti će se neznabošci pokrstiti na smrti?

S. Neki se krste, a neki ne; jer drugda nema ni vremena da se priprave.

P. Ali one, koji neće da se pokrste, neće ni prigledati?

S. Svakako; ta i oni su naši iskrnji. Ima ih, koji ne samo neće da se pokrste, da li i psuju one dobre dumne, i ne dadu im k sebi pristupiti, već im bacaju u lice što god im dogje pod ruke. One ih mole da uzmu, n. pr. malo juhe, da se pokriepe; a oni neće. Dalo se slučajeva gdje je bolesnik prihvatio zdjelu s juhom, te je bacio dumni u obraz. Tada bi se ona za čas odalečila, očistila i promijenila; pa eto je iz nova da ga moli i kumi, neka bi se pokrijepio. Pa koliko god će joj puta on baciti u obraz, neće za to ona odustati, dok ga lijepim načinom ne dobije.

P. Što govoriš, moj sinko! Jeli to moguće?

S. Povijest je na mjestu, koja je sve to zabilježila.

P. Mislim da će se na to ganuti isti nevjernici, prem da su kivni na kršćane?

S. Ganu se često. Evo što piše jedna dumna iz Kine; „Čujem ovu kukavnu čeljad, gdje govore megju sobom,

da smo angjeli; da nijedna kineška žena, dapače ni ista njihova mati, nebi učinila ni stotu od onoga što im mi činimo.... Drugda me pitaju; za što sam ostavila svoju domovinu, i kako mogu bez ijedne plate liječiti iste gadne rane. Tada prihvaćam zgodu da im kažem štogod o Isukrstu, i kako nam naša sv. vjera nalaže da svakome činimo dobro za ljubav Božju.

P. Sinko moj, dobro si rekao, da su to angjeli u čovječem tijelu.

S. A ko bi ti, majko, sve po tanko znao pripovjediti! Jeli jedan umro od kužne nemoći, a niko neće da ga se rukom dohvati; tu bi ga tako ostavili da se raspade i da ga zvijeri izjedu. Tada bi vidjela dumne gdje ga svojim rukama stavljaju na nosila, i nose ga ukopati.

P. Što? ni tada im pogani ne priskaču u pomoć?

S. Svi bježe; samo što gdjekoja mati viri iz daljega, otirući članom suzne oči. Koja za tim kada srete onu dumnu, koju je vidjela da svojim rukama stavlja joj sina u zemlju, ljubi joj ruke polijevajuć ih suzama.

P. Gle, kako je tužna harna!

S. Tih je isprva bilo posve malo; ali u naprijed sve se to više zaljubljuju u dumne iskazujući im harnost.

P. A čine li tako same dumne?

S. Ne one same. Dapače one su uprav pomoćnice; ali su misijonari oni, koji se misle kako da dadu način tim familijama; da sakupe djecu i da ih uzgajaju čim porastu. Oni su koji upravljaju tim sirotištima. Nu, njihova je glavna zadaća ići od mjesta do mjesta, navještujući riječ Božju i obraćajući nevjernike.

P. Ima li svuda te djece?

S. Ima svuda, a nada sve u Kini. To je prostrano carstvo, koje broji do četrsta milijuna stanovnika, koliko

cijela Europa. U Kini je i po zakonima dopušteno da se bacaju djeca, i s toga je tamo toga nesretnoga običaja najviše; ali i po drugim zemljama, do kojih nije još doprla luč naše sv. vjere, izlagaju se, ako ne druga, barem bôna djeca, a zdrava se prodavaju.

P. Jeli ih i tamo puno?

S. Mnoštvo. Svake se godine prodavaju na tisuće i tisuće.

P. Kupuju li misijonari djecu i po ostalim poganim zemljama?

S. Kupuju svuda: po Africi, po Australiji; svuda gdje im može biti.

P. Krsti li se puno te djece na godinu?

S. Krsti puno; nešto što ih kupe, a nešto što ih po putima sakupe. Krsti ih se ovih zadnjih godina više nego po pô milijuna.

P. To ima biti veliki broj?

S. Kako nije velik? Kad u cijeloj Dalmaciji nema toliko svijeta, koliko se nevjerničke djece krsti na godinu.

P. Je li to, da nema toliko djece u Dalmaciji?

S. Ne samo djece, nego svegasvijeta: i djece, i stara i mlada.

P. Dragi Bože! kuda će s tolikom djecom!?

S. Lako bi bilo kuda; ali kako? Istina je; od tih ne ostaje živih ni petina, nu ipak, u deset godina, tu je preko milijuna živih. Tu se hoće harča. Pa kako da mu odole?

P. I ja sam s tobom. A što rade od te djece?

S. Najprvo ih krste, pa ih uzgajaju. Svaki zna knjigu, barem toliko koliko mu treba. Jeli koji baš prionuo uz knjigu, a ona mu ide sa rukom, davaju mu i više nauke, te postaje: svećenikom, liječnikom, ili učen u kakvoj drugoj struci. Ostali su vježbani u raznim zanatima, pa i u obragjivanju zemlje.

P. Rekao si da tih zavoda ima puno; jeli tako?

S. Puno ih je, baš puno. Ne sjećam se tačno broja; ali evo knjige, što mi je darovao gosp. župnik. Čuj što u njoj piše: „U samoj misijoni od Pekina (to je prijestolni grad Kine) nalazile su se god. 1868 sedamdeset i dvije škole, pedeset i pet za mušku, a sedamnaest za žensku djecu; te škole pohagjaše svake godine od 1200 do 1500 djece... Godine 1864 sv. djetinjstvo uzgajaše u svojim školama i sirotištima za 24 tisuće djece i podraslih. Sada sudi po ovome koliko ih svega što dosle uzgojiše.

P. Razumijem. Nu, kad je tako, kršćanstvo će se brzo rasploditi u tim zemljama?

S. Ufa se u Boga; ali najviše kad ta djeca dogju na godišta, te se i žene, postaće katoličke obitelji i tako će se rasploditi naša sv. vjera. To je pravi način, govori dum Kuzma, kojim se služi providjenstvo Božje da uvede sv. vjeru u one zemlje. Svi poganski narodi u opće, a Kinezi nada sve, ne gledaju tudjince dobrim okom, s toga preziru sve njihove običaje, a nada sve vjeru; i za to je posve mučno da naši blagovjesnici pribave sljedbenika megju Kinezima.

P. Moj Bože! Čula sam toliko puta s mjesta od istine, da je skoro dvije tisuće godina da je naš dragi Spasitelj (milost ga budi!) podnio muku i utemeljio našu svetu vjeru. Za čudo, kako se nije niko našao da pogje tamo u Kinu!

S. Hodili su toliki, ali malom koristi, da ne rečem baš bez ijedne. Najprvo dopre tamo sv. Toma aposto, koji ih puno pokrsti; ali, poslije njegove smrti, malo po malo izčezne sasvim kršćanstvo; jedino što se na mjesta

uzdrži kakav običaj kršćanski, ili kakav član vjere, koji su sasvim na pogansku prikrojili.

P. Dakle se nešto održalo?

S. Jest, ali sve opoganjeno. N. pr. kod nekih naroda ima trojstvo, nu kod njih Otac, Sin i Duh Sveti, tri su Boga, a ne jedan Bog u tri osobe, kako nas uči naša sv. vjera. A kod nekih je i Blažena Gospa Bog.

M. Nije Blažena Gospa Bog nego je ona stvor, kao što smo i mi, prem da je ona najsvetiji stvor, i zove se Majkom Božjom i jest, jer je rodila Isukrsta koji je pravi Bog i čovjek. Jel' da, mama, jesam li dobro zapamtila?

P. Ti si dobro naučila, ali tužni ne znadu, jer ih nema ko da nauči.... Da nu, Slavko, slijedi.

S. Ima ih, koji se klanjaju Križu, a ne znadu za krštenje i protivni su kršćanima. A i ovih je posve malo, i to su neka plemena, što živu po brdima, mal da ne sasvim odijeljena od ostalih.

P. Moj Bože! Kako su se mogli zaboraviti naše lijepe sv. vjere!

S. Nije čuda; jer odijeljeni od ostalog svijeta, a bez svećenika.

P. Tako je. Ali bićeš i ti čuo tu onomadne, kad je župnik kazivao preko nauka kršćanskoga, kako je tamo negdje u Japanu bilo postalo strašno progonstvo kršćana, tako da su svi misijonari bili poubijani; a kršćani, što pobjegoše, razigjoše se po brdima sakrivši se po pećinama. Tu su se naselili, ragjajuć se, i krsteći megju sobom i ženeći se. Za dvjesta godina ne vidješe nikakva svećenika. Dogjoše napokon k njima misijonari luteranski; lijepo ih oni pričekaše, jer su čuli od otaca da imadu doći k njima blagovjesnici. Ali

kada saznaše da oni svećenici imadu svoje žene, i da ne poznaju sv. oca Papu za svoju glavu; ostaviše ih svi, govoreći: ne vi nijeste pravovjerni; oci su nam kazali, da su im stari rekli, da ne vjerujemo onim misijonarima, koji se budu ženili, i koji ne budu držali rimskoga Papu za svoju duhovnu glavu. Za tim do malo stigoše opet naši misijonari; tada svi uz nje pristadoše. Oni su u bitnosti bili uzdržali pravu vjeru, koju primiše od svojih otaca.

S. Spominjem se, majko, i ja sam to čuo.

P. Da, kako i ti nijesu sačuvali čistu vjeru, koju primiše od sv. Tome?

S. Ko zna, da je nijesu i oni uzdržali čistu za koju stotinu godina; ali za dugo nije bilo moguće.... Sv. Frančesko Saverijo, ima preko trista godina pogje da bi Kinezima navijestio sv. vjeru, ali umrije prije nego stupi na njihovu zemlju. Za njim odoše drugi misijonari, i pribaviše puno privrženika. Ali krvava progonstva na novo unište ono dobro sjeme. Ufa se da je milosrdni Bog odredio neka bi sv. djetinjstvo pokrstilo ono ogromno carstvo od Kine.

P. Za to će danas sv. vjera tamo dobro napredovati?

S. Napreduje, ali bi još puno bolje da je srestvâ.

P. A kud će bolje? Tolika djeca, to su sve kršćani od kojih će se kršćani ragjati.

S. Da što bi bilo da je srestvâ! Mješte pô milijuna krštene djece na godinu, moglo bi ih biti pet puta toliko; i djece zdrave, od kojih bi većina ostala živa .... Istina je, misijonari kupe djecu po putima, ali oni ne mogu da pokupe svu djecu. Dobro bi bilo da i od deset ih jednoga spase, jer nemadu osoblja, koliko bi se iziskivalo; niti imadu sirotišta u svakom mjestu. Pa one djece

posve malo ostaje žive; jer su u obće paćena, ili nagrgjena od zvijeri, ili iznemožena od glada, ili izdušena od matera.

P. Što govoriš za Boga, sinko! Što ih matere dave?

S. Kako ne. Dave ih iste rogjene matere, a da ih niti najmanje ne žale, a kada im se čini da su mrtva, bacaju ih, prem da ih bude puno još živih. Jedne ih bacaju žive u nadi da ih kogod prihvati; nada sve danas, gdje znadu da ima misijonara, koji ih kupe. To su matere koje osjećaju ljubav prama svome rogjenju. A neke ih ne duše, a to jedino s toga da se ne muče; lašnje im je onako ih baciti; pa im deveta što djeca plaču. Ima ih koje gledaju gdje im zvijeri živu djecu raskidaju, pa ni habera; više bismo se mi boljeli gledajući jastreba da raskida kokoš, nego oni gledajuči svoju rogjenu djecu. Tako se strašne stvari zgagjaju, da čovjek nebi mogao vjerovati, da nijesu dokazane nepobitnim očevidnim svjedočanstvima.

P. Straha Božjega, moje dijete! A zašto ih te neke dobre matere ne nose same u kuće misijonarske?

S. Što one kukavne znadu! Više puta nijesu im te kuće ni na ruku, a daleko mučno im je ići. Pa nije toga običaja, te bi im se druge rugale, gdje se toliko muče za dijete; kako što bi se kod nas rugali da kogod odnese daleko, n. pr. mačića da ga spasi. Istina je opet da ih ima, koje se na to ne osvréu, već ih nose u misijonarske kuće .... Kad smo na ovome, kazaću ti jednu stvar, koja sve to jasnije potvrgjuje korist ovog sv. djela. — Misijonari kopaju svu onu djecu, što kod njih umru, najsvečanijim sprovodom. Pred njima ide sv. Križ; a nose ih djeca u bijelu odjevena, tako isto prate ih djeca u bijelu sa sviećama u ruci, a s vijencima oko vrata.

Ako je mrtvo dijete malašno, tada ga kite što god bolje mogu, bilo ljepahnim ruhom, bilo cvijećem. Svećenik u koti i stoli pjeva pjesme, a poviša djeca otpijevaju. To čini velik utisak na one nevoljne stanovnike; s toga tolike matere mole, da bi onako ukopali i njihovu djecu, koja im umru kod kuće. Misijonari će im na to: da bi dragovoljno; ali da nipošto ne mogu sprovoditi onu djecu, koja nijesu od njih prije bila polivena vodom; s toga, ako žele onaki sprovod, neka ih zovu dok su im djeca jošte u duhu; te, ako ih budu žive zaskočili i polili vodom, tada će ih svečano pokopati. Za to ih mnoge matere zovu na smrt svoje djece, i tako ih misijonari krste.

P. Bože. tebi hvala! Koliko će ih tako poći u Raj!

S. Za Raja ima ih puno; ali bi dobro bilo da ih i živijeh ostane, neka bi i na svijetu povećali kršćansku obćinu. Tako bi se i zgodilo kada bi ih mogli kupovati.

P. Zapadaju li puno?

S. Nije da puno zapadaju; ali, koja korist da je Carigrad za paru, kad te pare nema. Što je dijete jače i zdravije, to se bolje prodava. Nu u opće za jedan naš fiorin može se kupiti zdravo dijete.

P. Ta, to nije skupo; ja bi ih kupovala.

S. Lako je reći, da bi ih kupovala; ali čim Bože? Pa kako im davati način?

P. A za što ih nose na trg, kada misijonari nemadu čim da ih kupuju?

S. Nijesu sami misijonari što kupuju tu djecu; ima istih poganskih trgovaca, koji ih nakupuju kako jagnjića.

P. Eto tu, bolje i tako, nego da poginu.

S. Što govoriš! A može li ih gora nevolja stići! Da su barem umrla, ili da su ih zvijeri raskinule! Ti ih tr-

govci hrane travom kako zvijeri, gole, jadne, neoprane, dokle ne odrastu za radnje. Jeli se koji razbolio, bacaju ga na dolinu, pa neka ga zvijeri jedu. Tu onomadne sam štio, kako u nekom selu nekolicina kršćanske djece igjaše na školu u misijonarsku kuću; kad čuše gdje nešto ječi. Obazru se; kad nigdje nikoga; samo se čuje jeka. Tada jedan skoči u dolac i osluškivajući pogje za onim glasom. Kad, što ćeš vidjeti! Nalazi u travi dijete, a na njemu čitav roj muha pecavica, koje ga tako bijahu pokrile, da ga jedva poznaše da je čeljade. Vas, s vrh glave do dno peta, bijaše jedna rana; nos i trepavice bijahu mu izjedene, a na više mijesta prokopane usnice i jagodice. Ispod vrata bijaše tako strašno izranjen, da mu je na više mijesta odušivalo. Nije mogao ni prstom maknuti; jedino što je bez prestanka pojekivao. Zovne oni dječak drugove, koji, kad vidješe taj žalosni prizor, ganuše se do groznih suza. Nastojahu da odaleče muhe, ali bez koristi, jer bijahu kako, da su prilijepljene uz ranu. Podigoše ga, i kako bolje mogoše, doniješe ga medju sobom do misijonarske kuće, gdje velikom mukom bi očišćen od muha. Prekosjutra dan umre, malo časa iza sv. krštenja, što ga primi velikom radosti. Tomu djetetu bilo je oko osam godina, a gospodar ga bijaše bacio, jer nije mogao raditi zbog bolesti. On isti pripovjedi, kako je ležao u travi za pet dana, pasući travu i s nje srčući rosu; da se je iz prva branio od muha, dokle ga napokon ne svladaše.

P. Dobro si malo prije kazao, da je bolje da ih zvijeri izjedu, nego da padu u ruke takovih gospodara.

S. E, draga majko, a što sam ti kazao! Imam ti još punu vreću; kad čuješ, tada ćeš se uvjeriti o nesretnome stanju one kukavne djece, što su prodana u ropstvo.

P. Drage bih te volje slušala, milo dijete, ali ostavi za drugo večer, jer je neko doba.

M. Pusti, zlatna mamice, neka nam jošte pripovijeda; duga je noć, imaćemo kada večerati. Pa volim ga slušati nego večerivati.

P. Volim i ja šćerce: ali nije kudkamo: — Svaka stvar na svoje vrijeme. Homo.

III.

Robovi.

P. Ala, Slavko, nastavi ono, što si bio sinoć započeo.

S. Evo me, majko. Oni, kojih je zanat kupovati nevoljnu djecu, dogju na pazar s nekoliko odraslih robova, koje su u svojim kućama na svoj način othranili; ti su u opće bez srca i duše, gori nego ikakva zvijer. Ne da bi nesretnici taki bili po sebi, nego jer ih takove hoće njihov okrutni gospodar, kojemu su zgodniji što su okrutniji.

P. Da što će biti ti gospodar!

S. To je ljucka nakaza. On uprav nema nikakva srca, te ako ga i ima, od kamena je; bolje je srce po sto puta u tigre. Dinar i žestoko piće, to su mu najdraži bogovi; ako k tomu još što gadnije ne pridruži. Grdan, neopran, kosmurav, da jadna djeca, kako ga ugledaju, ciknu plakati. Prije nego će kupiti dijete, pipa mu vrat, mišice, guštere; stavlja mu prst ispod brade, i tako ga odiže.

P. Vajmeh! zavinuće mu vratom!

S. Što je njemu za to. On gleda jeli dijete zdravo. Razglaba mu usta, pregleda zube, izvija mu ruke; hvaća ga, čas za jednu nogu, a čas za drugu i diže ga u vis; s njime ustresa i vitla. Pa kad ga je svega razgledao, baciće ga na stranu kao biljicu drva.

P. Tako se kod nas ne čini ni kad se bravi kupuju.

S. Jer nas i živinče boli; a kod njih bolest prama robovima šuplja je riječ. Kako je bacio jeduo dijete prihvaća drugo, te s njime postupa kako i s prvim, i tako sa ostalim dokle ne nagje ono, koje cijeni za se. Tada se stane goditi. — Koliko cijeniš ovo momče? — A oni, što prodava, odgovoriće mu: — Deset franaka. — Ni u deset godina; ako ćeš četiri i to je odveć, prihvaća kupac. Pa nije ni posve zdrav, mnim da nebi podnio ni petnaest dobrih pruta. Jel' da, Gavrane? okrenuvši se jednome robu. — Ne bi mojih ni deset, Gavran će na to. — Bi sve dvadeset, prihvatiće trgovac. Neka mu ih ošine ko hoće, te ako živ ne ostane, ne daj ni pare.

M. A, hoće li ga biti!?

S. Kad bi se zainadili, došli bi i do toga. Promisli tada njegove bolesti! Kupac želi da ne ostane živ od udaraca; jer bi tim pokazao prodavaocu da njegova trgovina nije baš najbolja, te bi druge jeftinije kupio. A kad bi onaj rob ostao živ ispod udaraca, tada valjalo bi da ga uzme onako osakaćena i da ga kao najzdravijega plati. S toga bije ga kukavca štogod jače može.

P. A jesu li taki svi ti trgovci?

S. Vjeruj da se trgovci čovječeg mesa malo razlikuju; te ako nijesu taki, biće nešto gori.

P. Pa roditelji prodavaju svoju djecu takim trgovcima! Znadu li oni da se tako nemilo s njima postupa?

S. Znadu; ali si čula da oni nemaju nikakva srca ni prama svojoj djeci.

P. Ali si onomadne rekao, da nijesu baš svi roditelji bez srca.

S. Istina je, nijesu svi; dapače ih ima, kojim puca srce, ako i samo predadu svoje dijete, a kamo li da im ga na očima biju. Ali nije druge, taki je običaj; nema čim da ga hrane, dakle red ga je prodati, pa pošto zašto. Dokle je dijete malašno, rijetki su oni roditelji, kojim je mučno od njega se odijeliti; nu jeli odraslo, stvar je posve drukčija; tada se čuti ljubav s obje strane: na jednoj plače dijete, a na drugoj roditelji, nada sve mati.

P. Hoće tužna mati. A nebi li mogla s manje a da ga ne prodade?

S. Ne može; jer kad zavlada glad, a u kući je više djece, čim da ih hrani?

P. Ja bih, razdijelila onu mrvu, što imam.

S. Nije moguće; nemadu što da razdijele. Kakav tamo glad bude, mi ne možemo ni pomisliti.

P. Ali, ja bih voljela prije umrijeti zajedno s djetetom, nego ga prodati.

S. Nemoj cijeniti da i tamo nema takovih matera, koje bi ragje umrle sa svojim djetetom, neg se s njime rastavile. Našlo se je toliko matera mrtvih od glada s djetetom u naruču. Ako ima matera da ljube svoju djecu, nema toliko otaca; s toga se često zgodi da otac digne dijete na silu od matere, pa ga proda. A drugda s djetetom proda i ženu.

P. Eto tu; žalostno, nu ipak je mati zajedno s djetetom.

S. A, draga majko, ne znaš ti, koja je tu neprilika! Trgovac, homo da kupi i dijete i majku. Što se zgodi? Odvede ih, i s njima trguje. Desi se da bude šćeri

kakvih petnaest godina, i da je za višu nesreću nadarena izvanrednom ljepotom. Prodao ih otac da za njih potegne kakvo dvaestak fiorina, nek mu se za nekoliko dana opijati. Trgovac ih vodi na dalje, da ih preproda. Nesretne mati i šći čekaju ko da ih kupi; a kupci prolaze jedan za drugim; svak ih pregleda, opipiva, kako da su bravi.

P. Majko Božja, pomozi ih!

S. Sieća se nevoljna mati da tolikim lete oči na kukavnu nje šćer, i strah je da ne ostanu rastavljene; i Bog zna u čije ruke da joj ona upade. Robovi su pregledani i počinje dražba; ko više dava, nosi ih. Dogje red na mater. Liči se: što će ko za nju dati. — Ja davam, govori jedan kupac, sto franaka; a oni će drugi više, dokle je napokon jedan vodi; ostala je na njemu. — Gospodaru, reći će mu kukavna mati, molim te, kupi i moju šćer; ti ne znaš što je ona valjana i tvrda! Mi ćemo ti dvije više raditi nego bi druge pet.

P. Hoće li je kupiti?

S. Homo da bi onaj gospodar imao i svu dobru volju da kupi i šćer; ali mu možda ne može biti.

P. A za što? Zar neće imati otkle?

S. Može biti i to; ili neće da dade više nego valja.

P. Ta neće ni drugi dati više nego vrijedi?

S. Ne govori. Gle onog gadnog starežine! Naliči više zvijeri nego čeljadetu: kipi mu neka vodurina iz ustiju, da te Bog sačuva! A krvave oči pune su mu gadnih krmelja.

M. Od kako se je krstio, neće se bit više nikada umio?

S. Niti se je krstio, niti se ikada umivao. A duša mu je puno gnušnja od tijela, prem da smrdi na trista kora-

čaja daleko. On za svoje opake svrhe hoće da kupi tu nesretnu djevojčicu.

P. Majko Jezusova, pomozi je!

S. Nudi za nju 500 franaka. Moli kukavna mati svoga gospodara, neka je on kupi. — Puno je, odgovara on, nu da ti pogodim, nadodaću drugih dvadeset. A oni gadni starežina viče: davam 600. Stavimo da je onome prvomo mučno da rastavi mater od šćere; pa ga i duša boli da onaka djevojčica pade u ruke ono divlje i nemile zvijeri.

P. A tužan! Ta ima i njih dobrih!

S. To su bijele muhe. Taki može biti onaj koji kupuje roba, ne da na njem dobije preprodavajuć ga, ni da s njim ore kako s najgorom živinom; nego jedino da mu služi u kući. Nu tih je posve rijetko. Ko je od zanata trgovac čovječeg mesa, ne mari niti najmanje, što mati plače za djetetom, a dijete za materom. On se na to smije i zbilja šalu, čineći da im handžjija, koju uvjek drži u ruci, zazviždi oko ušiju; a drugda ih s njom i ošine, nek se previjaju i gore plaču.

P. A ko na svrhu kupi onu djevojčicu?

S. Nije fajde, starežina je bogatiji, te ju hoće svakako za se; dočerao je do dvie tisuće; a onaj drugi, sa svom dobrom voljom ne može dalje. I tako onome ostaje, koji više dava.

P. Vajmeh! što govoriš, sinko!

S. Da ti je tada vidjeti bolest onih nesretnica! Mati plače s jedne strane i grdi sebi lice, a šći s druge i guli kose! Dalo se slučajeva od matera, koje su poludjele, i nikada se više ne povratile k sebi; a nekim je u takovim slučajevima i srce puklo.

P. Kako neće! A što će biti od one kukavne šćeri?

S. Ona, ako u svem i po svem ne pogagja svome zvjerskome gospodaru, umorena je najokrutnijom smrti. Dava je robovima da je biju, dokle, ili ne privoli na njegovu volju, ili ne izdahne pod teškijem udarcima. Ko bi iskazao njezine muke! Koža joj puca, odleća meso; sva je ogreznuta u krvi, dokle napokon pada kao mrtva. Ako traje stalna u svojoj viteškoj odluci, te joj se muke ponavljaju, dokle ne pukne.

P. Što govoriš, sinko! Ta i one vole poginuti prije nego baciti svoju čast pod noge?

S. Ima ih svakakijeh; ali ima i onih koje vole umrijeti nego sramotno živjeti.

P. A znadu li one za Boga?

S. Ništa; niti su krštene, niti znadu za Boga, niti imadu ikakve vjere; ali im sama narav kaže što nije dobro, što ne valja.

P. Dragi Bože! Da što ne bismo imali biti mi kršćani!

S. Ali su taki slučajevi posve rijetki.

P. Nek je i od sto tisuća jedan, isto je za nas od velikog nauka. Pogani koji ne znadu za Boga, nemadu nikakva nauka, nijednoga svjeta; ipak vole poginuti, nego se ockvrnuti! Pa da oni neće ustati proti nama na Božjem sudu!?

S. Tako isto govori i gospar župnik.

P. Da nu, Slavko, istumači mi nešto, što nijesam dobro shvatila. Ti si kazao prije, da za dijete davaju do dva tri franka, a sada si rekao, da cijena djevojčice naraste do dvije tisuće. Kako je to?

S. Ne čudi se. Djecu kupuju, može se reći, za ništa. Kupuju ih po više stotina, te s njima kako u tor daju im najgore hrane, samo da mogu duh voditi; goli su kao prst, svaki dan bijeni od nemilih robova, koji ih sve

jedno biju, a da ništa ne sakrive; milo im je gledat ih gdje se previjaju od bolesti i gdje im krv frca ispod kože.

P. A za što, kukavne!

S. Taka je naredba onih okrutnih gospodara, da tim tvrgji postanu, da se naviknu svemu. Jesu li ikoliko odrasli, tada rade i dan i noć. Pade li koji od vrućine ili od studeni, od glada ili od žegje, od nemoći ili od truda; tada ga nemilo stanu biti, ako je još pri sebi; ali, ako je pao u nesvijest, tada ga nekakvim dugim nožem ubodu u lopaticu ili u bedru...

P. Vajmeh, sinko, ne govori za Boga!.. Pa za što nožem?

S. Jer ona velika bolest čini im da se povrate u svijest, i tako odma opet prihvaćaju radnju.

P. Ali će im na ti način mnogi pomrijeti?

S. Ništa za to, neće oni trgovci izgubiti: sve će dobiti na onijem, što ostaju živi. Ima robova, koji su se prodali na nekim trgovima do tri tisuće fiorina svaki. I valja da on nesretnik sve to isplati gospodaru, koji s njime postupa kako s najgorom živinom.

P. A bi li ih iko mogao osloboditi od toga?

S. Jedino možemo mi, samo hoćemo li. Pošaljimo misjonarima novaca, pa će oni kupiti svu tu nevoljnu djecu; oni će ih krstiti, i uzgojiti slobodne; i tako ćemo uzgredno dva dobra učiniti: ukinućemo ropstvo, i pokrstićemo one nesretne zemlje.

M. Kupi, zlatna mamice, jedno dijete, pa ćemo ga mi othraniti; ja ću s njime dijeliti moje večere i ručke, svakako meni ostaje, jer mi davaš puno. Pa da mi i ne pretječe, što mari da budem i lačna, samo neka to dijete spasimo od teške nevolje.

S. Mi možemo sve to učiniti a da ne dijelimo ni objeda, ni večere; da, niti najmanje, ne oćutimo, jedino hoćemo li.

M. Dragi Slavko, da nu kaži kako!

P. Mući šćerce; Slavko će nam kazati, ali drugi put; večeras nam je rano lijegati, jer s jutra valja prije zore ustajati, da zajmimo težake u polje... Sjutra do večer, Slavko.

S. Da, s jutra do večer, ako Bog da.

IV.

Kako pomoći onoj djeci.

P. Da nu, Slavko, zadovolji i meni i Milici, reci, kako bi mogli pomoći onoj kukavnoj djeci?

M. Da, dragi Slavko!

S. Posve lasno. Mi ih možemo kupiti po putima, mi ih kupovati, mi krstiti, mi odgajati.

P. Što ti je sinko?! Zaisto niko od nas ne može učiniti ništa od svega toga.

M. Pusti ga, majko; od onomadne nam je lijepo kazivao, a večeras hoće da se šali.

S. Ja se šaliti!.. Pa s vama! Uklonio Bog! Nijesu stvari od šale, nego od najstalnije ozbiljnosti. Sačuvao Bog, da bih se ja ob ovome predmetu ma i najmanje našalio! Mi možemo posve lasno učiniti sve što vam rekoh; a to, ako se upišemo u društvo *djela sv. Djetinjstva.*

P. Što je to društvo?

S. To je društvo, koje spasava onu nevoljnu djecu.

P. Pa što, da mi odemo tamo preko bijeloga svijeta?

S. Ne treba. Mi ćemo stati u našoj kući, radićemo naše poslove, kako i dosle; ipak ćemo vaditi iz vode, i kupiti po putima izloženu djecu; mi ćemo ih kupovati i uzgajati u sv. katoličkoj vjeri.

P. Slavko, ja te večeras ne razumijem. Šališ li se zbilja, reci?

S. Majko, zar me ne poznaš?

P. Znam, sinko, da se nijesi nikada bavio besposlicom: ali mi se ta stvar čini tako nemoguća, da ne znam ni sama što da rečem ili da pomislim. Da nu, reci mi bolje kako je to?

S. Rekao sam ti, da se upišemo u društvo sv. Djetinjstva.

P. Pa tijem?

S. Evo kako: — Razni su članovi toga društva; jedni su koji uprav svojim rukama kupe tu djecu, i koji ih uče sv. vjeru; a to su misijonari i dumne; drugi su njihovi pomoćnici; ti nijesu redovnici, ali idu s njima da kupe tu djecu, ili ih sami kupe na njihovo ime. Oni im pomagaju u uzgoju djece, i zovu se učitelji ili katekete; a treći su, koji pomagaju svojim prinoscima i svojim molitvama. Uprav je od potrebe ovih trećih članova da sve uzdrže; jer bez njih kako da opstoje i prvi i drugi? Hoću da rečem, i misijonari i njihovi pomoćnici. U tu vrstu članova nam je stupiti, ako imamo ikoliko srca.

P. Moj sinko, ja sam te vazda razumijevala, ali ovijem putem nijesam ni mrve.

S. Ništa za to, ti ćeš me posve lasno razumjeti. Oni misijonari, kako rekoh, kupuju, ili kupe po putima, ili vade iz vode onu djecu; hrane i uzgajaju one koji živi ostaju. Oni kupuju i grade manastijere i sirotišta;

hrane i plaćaju one, koji im u tom pomagaju. Nije li istina sve to?

P. Jest, da kako.

S. Misijonari i dumne da pogju onamo, moraju platit putne troškove za prevoz i za hranu.

P. Ko o tome dvoji?

S. A otkle njima novaca za te troškove?

P. Imaš razlog, i ja kažem: otkle im novaca?

S. Te im novce davaju oni trećega stališa, da tako rečem.

P. Dakle i mi?

S. To se razumije, i mi.

P. Otkle, moj sinko? Jedva što se žive uz ovu skupoću; a kamo li njima davati toliko novaca. Ko to može? Nije šale, tu se hoće tisuća. Pa gdje su? Toga nema u našem selu, a mislim da ih je malo i u gradu. Siromasi da bi i dali; otkle? A bogataši tvrdo ih drže. A, moj sinko, zaisto mi ta kukavna djeca čine mrtvu bolest, zna me Bog, ali koja fajda, kad ne znam kako da im pomožem.

S. A, draga majko, ti im možeš pomoći, i ti ćeš im pomoći. Znaj, da im i naša Milica može pomoći.

M. Da, svakako ja ću im pomoći.

P. I kakvim srcem ja bih im pomogla, ali kako? Ti me nauči.

S. Davajuć svaki mjesec po dva novčića, ili dvadeset i četiri novčića na godinu.

P. Što ti je sinko! Ne možeš sa dvadesti i četiri novčića ni u grad s barkom. Pa da kupiš brašna za kaše, izjeli bismo dvadesti i četiri novčića, a ne bismo se najeli.

S. Ne misli za to. Ti ćeš, moja zlatna mamice, dati za se i za svakoga od nas po dva novčića na mjesec. Hvala Bogu, nema nas vele, četverica smo, nije nego

osam novčića na mjesec; nećeš ni oćutjeti. Ja ću ih svaki mjesec nositi našemu župniku, a on više zna kamo će ih spremati.

M. A, mila mamice, ja večeras neću ti ništa večerat, pa nećeš ništa potrošit, samo daj za me dva novčića, neka ih Slavko odnese župniku, da ih pošalje onoj tužnoj djeci, neka jedan od njih večera. Može biti, da nije kukavac ništa objedovao, a meni večera ne treba; jer sam danas jela sita.

P. Ne luduj Milice.

S. Drago Bože! kako je dijete shvatilo stvar baš onako kako je!.. A, majko, Milici je šapnuo njezin andio stražanin one riječi.

M. Jest, majko; sve mi nešto u srcu govori, da dadem toj djeci moju večeru. A ti si me učila, da je andio stražanin uvijek uz nas, da nas on na dobro potiče, a oda zla odvraća, i za to da imamo slušat njegov glas.

P. A, moja djeco, činite mi plakati, a ja vas nijedno ne ne razumijem. Što će dva novčića, pa i osam, na toliko tisuća, i za tolike troškove!

S. Ne znaš, majko, kako se ti novčići množe! Svako dijete, svako čeljade po dva novčića; ima tu dinara. U našoj župi ima preko tisuće duša, da se svaki upiše i dade po dva mjesečna novčića, eto ti dvije tisuće novčića, dvadeset fiorina na mjesec, a na godinu dvista i četeres fiorina. U svemu svijetu ima oko trista milijuna katolika, da svaki dade po dva novčića, to bi činilo šest milijuna fiorina na mjesec. A ima ih koji davaju od puta po dvades, po sto i više fiorina. Eto što se može sakupiti tim malim prinosom, samo hoće li se.

P. Imaš, dijete, razlog. Nu ti. gdje mi je' glava! Ja sam samo mislila na naše novčiće.

M. Jel da, mamice, ja večeras neću ništa okusiti, a ti ćeš mi dati dva novčića?

P. Ti ćeš, dušo, s nama večerati, a ja ću ti isto dati dva novčića.

M. Kad je tako, daj mi ih četiri za onu tužnu djecu, a ja neču ništa večerati.

P. Milo dijete, činiš mi istodobno plakati i smijati se... Slavko, jeli svak upisan u to sv. društvo?

S. Jest puno svijeta, nu nije svak. Ali se svake godine sve to više upisuju.

P. Sakuplja li se puno dinara?

S. Sakuplja se puno; ali malo prama potrebama. Nu svake godine raste sve to više.

M. I ove će godine više; jer ću ja dati moja četiri novčića.

P. A, šćerce, bilo te; činiš mi večeras smijat se sa svim suzama.

S. Prve godine, kako se ustrojilo ovo društvo, to jest nazad četeres i četiri godine, nije se sakupilo nego svega šta devet tisuća fiorina.

P. Da Bog pomože!

S. Ali je to ništa prama onolikim potrebama. Nu, kako rekoh, svake godine ide na bolje. Sv. djetinjstvo razdijeli raznijem misijonama, nazad trideset godina 439 tisuća fiorina, nazad dvadeset godina, blizu milijun, a u ova zadnja godišta dopire i preko dva milijuna. Znaj da u milijunu ima tisuća tisuća.

P. Zaisto tu ima dinara.

S. Ima dosta, Bogu hvala; ali je i to malo prama potrebama. Da je više dinara, više bi se nevoljnih kupovalo, i kako bi se puno više dobra činilo.

M. Kad je tako, a ti mi daj, mamice šest novčića, a ja neću ništa večerati ni večeras, ni s jutra do večer.

P. Pa ćeš umrijeti od glada.

M. A neću ne. Kako Slave susjede Anice, kad joj dadem mrvu kruha, kaže, da će joj ono biti večera da oni ništa ne večerivaju; jer da nemadu otkle. Rekla mi je da ne jede prije i poslije kruha, kako ja, nego što samo objeduje. Pa što je ti njihov objed! Malo zelja bez začine i bez kruha, ili malo kaše! A ti meni daješ sitom objedovati, i opet kruha kadgod hoću preko dan. Pa kako da ja umrem od glada bez dvije večere, kada Slave ne mre bez toliko ih?.. A, majko, baš mi je žao Slavu. Ona tužna nema odakle da dade ona dva mjesečna novčića; a mi smo dvije uvijek skupa; ona me zove u crkvu, moli Boga puno bolje od mene; kad god je zovem da se dogje igrati, odma doleti. Da nu, zlatna mamice, daj ti i za nju dva novčića na mjesec, pa mi ne daj više nikada kruha prije i poslije; neka tako i ona pomogne onoj tužnoj djeci.

P. A, zlato moje! ti bi malo po malo izmamila meni do novčića, pa bi te otac izbio, kad bi mu ti odnijela sve dinare.

M. Hvala Bogu, neka bi me izbio, isto ne bih pretrpjela ni stotu od onoga, što trpe ona nevoljna dječica od svojih roditelja, i od okrutnih gospodara.

P. Slavko, što je našoj Milici večeras, govori li ovo ona sama, ili joj ko šapće?

S. Nijesam li ti rekao, da joj šapće njezin andio stražanin?

P. Bojim se, sinko, hoće li mi ovako pametno dijete živjeti.

M. Hoću, mamico, ja ću ti živjeti, moliće za me ona nevoljna djeca, koju ću ja spasiti mojim prinoskom.

S. Iz Milice govori Duh Sveti. I ono što ti je malo prije

kazivala da joj dadeš dva novčića za večeru; to je uprav duh ovog sv. društva; to jest: da djeca imadu kakogod dobiti ona dva novčića, da ne budu tim od tereta svojim roditeljima.

P. Kako to?

S. Radeći marljivije, ili štedeći na grlu, ili na igricama. Na primjer, roditelji davaju djeci u nekim prigodama po koji novčić da kupe slatkarija ili igrica, a ona toga ne kupuju već davaju za onu kukavnu dječicu.

M. Ili ne večerivaju, jel' da Slavko?

S. Mogla bi i tako, ali ti nećeš doći do te potrebe, možeš ih i puno lakše dobiti. Majka će ti dati dva novčića na mjesec ako joj u svem budeš poslušna, i da nikada ne plačeš; a kad budeš poveća, lako ćeš ih i sama dobiti n. pr. kad bude zeman od sparoga poći ćeš u brdo, nabraćeš ih šaku, pa će ti svak dati za njih novčič; tako isto kad je vakat od meginja, ili od šta drugoga. Iz svega se vadi novac. Ako ništa sakupićeš naruče šume, pa će ti i majka dati za nj dva novčića.

P. Hoću zaisto.

S. Ima sto načina kako dobiti ta dva novčića na mjesec; jedino, hoće li se. Pripovijeda župnik, da ćeš po gradovima, gdje nije lasno kako na selu dobiti novčić, naći djece, koja bi i u vodu skočila, samo da dobiju koji novčić; pa s njime odma u pobiratelja da ih dadu za onu djecu. Kaže, da se drugda vidjaju djeca i lijepo odjevena gdje kupe po ulicama kosti, prodavaju ih, a one novce davaju za ovu plemenitu svrhu... Dogje li Božić, nova godina, Uskrs, krsno ime ocu, ili majci, ili što takova; čas majka, čas otac dariva djetetu deset, dvadest novčića, neka dijete kupi što ga je volja. A ono će: ne treba mi ničesa, ja ću ovo dati za tužnu

pogansku djecu... Pripovijeda župnik, da se je jednom desio u gradu u nekom dućanu, gdje je neka gospogja kupovala svojoj šćeri jedan lijepi ogrtač, kako gospogje nose. Imala ih je dva pred sobom, jedan je vrijedio petnaest fiorina, a drugi osamnaest. Majka je govorila, da uzme onoga od osamnaest, jer da je puno ljepši. Šćeri nije bilo mučno uzeti ga, ali je ipak bacala oči na onoga od petnaest. — Zar ti je taj draži? reče mati. — Nije mi mrzak; šći će na to. — Ali je ovi bolji; stoji ti puno ljepše. — Jest, ali je i skuplji. — Što za to, opet će majka, hvala Bogu, tri fiorina manje, tri više, nije ga u tomu. — Ako ga nije u tomu, a ti mi uzmi ovoga od petnaest, a ta tri fiorina daj meni. — Da! da kupiš kakvu krpicu, ili koju drugu ludost! Ne budi luda, uzmi ovoga od osamnaest, a štogod ti bude drugo milo, isto ću ti kupiti. — Uklonio Bog, da te ja tjeram na harač, priuzme šći; meni za nešto služe ta tri fiorina, a uzeću ovoga od petnaest. — Oni ti je puno ljepše na krilan. — Sve jedno, reče djevojčića, ne rese curu odjela što dobra djela. — Dobro, nek ti bude, reče majka, ali ćeš mi kazati što će ti oni fiorini — Svakako odgovori joj. Pa joj prišapne: *za tužnu nepoznabošku djecu.*

P. Angjela od djevojčice!

S. Ima, majko, još dobre čeljadi. Mi za njih ne znamo; ali Bog koji sve vidi, on ih pozna vrlo dobro... Ne može se iskazati koja dobra čine djeca po svijetu, da pomognu nevoljnoj nepoznaboškoj djeci! Svak može prinieti ta dva mjesečna novčića, samo hoće li.

M. Ja hoću svakako.

S. Ali da znaš, te stvarce, kojima se mogu dobiti novčići za ovu svrhu, ne valja ih činiti izostavljajući druge

poslove na koje smo obvezani; dali ih valja činiti preko njih; to jest: ili ranije ustajući, ili kašnje lijegajući, ili prianjajući tvrdje uz radnju.

M. Kad ću prije uzrasti, da mogu sama dobivati! Sve ću davati za onu tužnu dječicu. Blago se maloj Cvijeti, ako je i pripukla siromašica, što vrši šest godina o Ivanju dne, ona može sama dobiti, a ne treba da joj majka dava! I tako tužna nema odakle.

P. Dobro ti si mi napomenula. Reci Cvijeti, neka mi donese svake subote šaku propuha, pa ću joj svaki put dati po novčić; tako će imati četiri novčića na mjesec; a tim može za dvojicu dati prinos.

M. Lijepo, može se upisati ona i majka joj. Može li šći davati za majku?

S. Može. Kako majka može dati za djecu, tako i djeca mogu za majku. Dapače u nekim slučajevima svakako valja da roditelji davaju za dijete; n. pr. kad se upiše dijete u povoju?

P. Što se mogu upisati i djeca u povoju?

S. Ne samo da se mogu, nego je i sasvim dobro odma ih upisati netom se rode; ovo bo je društvo uprav za djecu, a uzgredno za odrasle. Dapače puno je korisno i spasonosno da majka upiše svoje dijete, što je stopro začela; jer će joj tako Bog udijeliti da ga rodi na zdravlje, i da primi sv. krštenje.

P. Nikud bolje. To ću kazati Ljubici Radovoj, da netom zatrudi upiše dijete u ovo sv. društvo, nebi li ga tužna donijela do zemana. Tri je puta bila noseća, pa sva tri puta pogje od nje dijete prije vremena; nijedno joj ne primi sv. krštenje.

S. Tako neka učini, pa će vidjeti, da će donijeti dijete do sv. krštenja: jer djeca što se budu krstila po putu onoga djeteta, isprosiće zaisto i njemu istu milost.

P. Ja cienim da bi bilo dobro, da svaka mati, kojoj se ne da da othrani dijete, da ga upiše u to sv. djelo.

S. Posve dobro. Bila je jedna mati, koja je rodila isprva četvero djece, tri sina i šćer, i svi su joj pomrli. Jesu li jamili sedmu godinu, valjalo bi da im majka spravlja pokop. Ddjeca zdrava kao zdrav dan; kad na jedan put počela bi se tužiti. Vrućahne ručice, suha usta, bolest glave. — A ništa, to će proći. — Kad sjutra dan, gore; preko sjutra, još gore, mre, izdahnuo je. Za nje sreću sazna za ovo sv. djelo i upiše ostalo troje djece: sinčića, komu je bilo šest godina i dvije šćeri mlagje od njega. Sinčić jami sedmu godinu, a tužna majka poče se tresti; sve mu pipa ruke, gore li. — Jesu li ti, dušo, suha usta... boli li te glava? Dijete čas bi kazalo: boli; čas: ne boli... Navrši sedmu godinu, navrši osmu; danas je jamio trinaestu i eno ga živa. I ono drugo dvoje djece živo joj je.

P. A, kad je tako, odma ću u jutro reći Stani Petrovoj da upiše svoga Draga. I njoj tužnoj mru djeca kada navrše desetu godinu; umrlo joj je dosle troje djece; i sad plače, jer će joj Drago svršiti desetu godinu o Spasovu, a to smatra kao rok njegove smrti.

S. Tako majko, i neka uhva u Boga da će joj Drago ostat živ; umjeće nam kazati po Spasovu dne.

P. A bili majka mogla upisati sina, ili šćer, ili koga mu drago drugoga, a da oni ne znadu; n. pr. da je sin u svijetu, ili možda da nevoljnik ima malo vjere?

S. Bi, za što ne? Dapače to bi bilo puno dobro; ali tada valja da ona za njih plaća prinos i da moli onu *Zdravu Mariju.*

P. Kakvu zdravu Mariju? Nijesi ništa o tom rekao.

S. Imaš razlog; bilo mi je uteklo s uma. Koji su upisani u ovo sv. djelo, osim onoga prinosa, imadu svagdano smoliti zdravu i svetu Mariju, nadodavši: — *Sveta djevico Marijo, moli za nas i za tužnu nepoznabošku djecu.*

M. Da nu, majko, nauči me tu molitvicu.

P. Ta umiješ zdravu Mariju.

M. Umijem, ali tu drugu molitvicu ne znam.

P. Ne boj se, naučiću te. — Da nu, Slavko, reci; da se zaboravi, pa ne smoli ta molitva, bili se sagriješilo?

S. Ni najmanje; jer ovdje ništa ne obvezuje pod grijeh. Ako se smoli, korist je; ako se ne smoli, nema koristi, ali ni grijeha.

M. Ja neću zaboraviti, ja ću smoliti u jutro kako ustanem.

S. Tako najbolje, to je najzgodnije doba; jer uprav u jutro idu misijonari i dumne da traže po putima onu djecu, što su obnoć pobacana.

P. Da nu, Slavko, još mi kaži jednu stvar, pa neka za večeras bude dosta. Da ko ne može da dade ta dva mjesečna novčića, bi li se tada mogao upisati u to društvo?

S. Bi, davajući na godinu što može, ako i novčić. Pa da ne bi mogao ni to, tada neka bi samo molio, ono što sam rekao, da se moli; jer potpora, a nada sve molitva spasiće one nepoznaboške krajeve i u njih donijeti prosvjetu sv. katoličke vjere.

P. Dosta za večeras, moje milo dijete; sjutra do večer, ako Bog da, kazaćeš naprijed.

S. Da, draga majčice, kako ti hoćeš.

V.

Raširenje ovog sv. Djela.

P. Da nu, Slavko, prije nego pogjemo naprijed, reci, dobiva li se kakvo proštenje u ovom društvu?

S. Kako ne! Omalo da nijesam to zaboravio. Sreća, gdje si mi napomenula. Dobiva potpuno proštenje svaki, koji sluša sv. Misu, što se govori u koji dan od Božića do Svjećnice, za žive svega društva; tako isto ko sluša i drugu od druge nedjelje po Uskrsu do svrhe maja, za mrtve ovog društva. Još se dobiva potpuno proštenje 1. na prikazanje Gospino, 2. na dan sv. angjela čuvarâ, 3. na sv. Jozipa, 4. na sv. Frančeska Saverija, 5. na sv. Vinčenca od Paule.

P. Što treba činiti da se dobivaju ta proštenja?

S. Sve jedno kako i kod ostalih; to jest: ispovidjet se i pričestiti, moleći za uzvišenje sv. Crkve po namjeni sv. Oca Pape.

P. A ko se jošte ne pričešćuje?

S. Ti mogu dobiti ova proštenja ako se ispovjede i izvrše ostala naregjena djela.

P. Dobiva li se koje drugo proštenje?

S. Dobiva, od sedam godina i sedam četrdesetica kad god se primi svečani blagosov prigodom svečanosti sv. djela, ako se taj blagosov podijeli po propisu. Jošte članovi dobivaju četeres dana proštenja, kad god, bilo zborom, bilo tvorom, nastoje oko promaknuća sv. djela, ili ga pomagaju na koji mu drago način, i tim potiču na

ljubav prama božanskome djetetu Jezusu i na spasenje duša.

P. Velikoga blaga Božjega! Pa ko da se ne okoristi?

S. Nemoj cijeniti da sam iskazao sve duhovne darove; ima i drugih: u onim parokijama, gdje opstoji djelo sv. Djetinstva, služe se svake godine po dvije mise, jedna za žive članove, a druga za mrtve. Te se mise govore, kako sam malo prije kazao, po Božiću i po Uskrsu. U onim crkvama, koje su posvećene sv. djetinstvu Jezusovu, kao što je crkva blažene Gospe u Betlemu, u Nazaretu, na Karmelu, u Loretu i dr. govore se po dvije mise svaki mjesec: jedna za članove i dobročince sv. djela, a jedna za tužnu djecu, za čije je oslobogjenje osnovano ovo sv. djelo. Takodjer u rečenim crkvama govore se svaki mjesec po dvije mise: jedna za žive dobročinitelje, a druga za mrtve. U svim molitvama i misama preporučuju se osobito kršćanske majke; neka bi sva njihova djeca primila sv. krštenje, i neka bi mladi članovi sv. djela, dobro pripravljeni, dostojno pristupili prvoj sv. pričesti, a za tim da ustraju u dobrim odlukama.

P. Dragi Bože, velika li ti je tvoja dobrota! Za to malo dobra, šte se čini, daješ tako obilne milosti! — A bili znao kazati kako započe ovo sv. djelo?

S. Nazad četeres i četiri godine, ta sveta misao najprije pade na um nekome biskupu od Frančije, koji se zvaše Forbin-Janson. Otkrije svoju misao tadašnjemu svetom ocu papi Grguru XVI, koji pohvali i potvrdi ovo djelo, obogativši ga tolikim proštenjima. Sveti otac papa Pio IX, koji naslijedi Grgura, svojski se zauze za ovo sv. djelo, i nastojaše neka bi se uvelo po svijem biskupijama i županama. A nada sve sadašnji sv. otac Leon XIII po-

kaza vruću želju da se svi katolici stari i mladi upišu u ovo sv. družtvo: pošto je on stalno uvjeren, da je ovo jedini način kojim će se pokrstiti Kina, i toliki drugi narodi, koji jošte čame u tminama poganstva.

P. Zar se nije bilo odma svuda raširilo?

S. Nije: jer oni dobri biskup do malo umre; a neki nevjernici ustadoše proti ovome sv. djelu, kano ti proti svemu što je Božje. Ali veliko Božje milosrgje ne dopusti da propane, da li ga u malo godina raširi po svem svijetu.

P. A kako mi nijesmo prije za nj čuli?

S. Isprva se mnogim činilo da neće uspjeti, nu Gospodin potakne neke dobre duše, megju kojim nekog Jammes-a kanonika u Parižu, ravnatelja ovog sv. djela, koji god. 1851 proputova Njemačku i dogje u Beč, gdje bi ljubezno primljen na carskome dvoru; i tako ovo sv. djelo ugje i u našu ćesarevinu. Ista slavna carska obitelj uzme pod svoje okrilje sv. Djetinjstvo. Mladi ćesarovići, uz svoju prejasnu majku nadvojvotkinju Sofiju, upišu se vlastoručno kako članovi. A nadvojvode Ferdinand i Ludovik još su sudjelovali osobitim načinom: da pače Ferdinand šćede da bude pokroviteljem sv. Djetinstva, prem da tada bješe vrhovni zapovjednik mornarice.

P. Dragi Bože! Koja su to dobra čeljad! I oni se brinu za onu kukavnu djecu! A lijepih duša, a dobrih srdacâ!

S. Ne znaš, majko, kako je dobra sva čestita carska obitelj! To su sveta čeljad. Kaže naš župnik, da, počimljući od prejasnog našeg ćesara do najzadnjeg nadvojvode, to su dobri oci svoga puka; da smo mi uprav sretni imati ovake vladare.

P. Znam i ja. Kako da nijesam vidjela ovim očima našeg ćesara Frana Jozipa I kad je, biće blizu dvanaest godina,

prolazio kroz naše selo! Ti si bio u povoju, držala sam te u naruču. Mal da ne sve žene od sela bile smo doli na putu; djevojke posipale su cvijeće, a mi s djecom stale smo podalje, i sve smo od radosti plakale, gledajući njegovu ljubeznost i dobrotu. Da nam ga Bog požive do stare starosti! Vigju da onaka plemenita duša brine se ne samo za svoje podanike nego i za svakoga... Da nu reci mi, kako župnik zna sve ove lijepe stvari, što si pripovjedio?

S. To nije mučno; jer on prima čudo tih Listova u kojim se govori o sv. Djetinjstvu, a nada sve neke knjige, koje su jedino za to da pripovijedaju što čini ovo sv. djelo, gdje se ustrojilo, koliko je djece bilo kršteno, koliko se sirotišta i škola otvorilo. Tu su popisani toliki pojedini dogagjaji, listovi pisani za tu svrhu u Europu i iz Europe. U jednu riječ, sve što se dogagja; i za to se te knjige zovu ljetopisi *(annali)*. Više od sto tisuća komada tih knjiga tiska se u različitim jezicima; i svaki pobirac prima, svako dva mjeseca, po komad tih knjiga.

P. Dolaze li tebi te knjige?

S. Ne dolaze, jer se jošte ne štampavaju na našem jeziku, pošto se kod nas ovo sv. djelo još ne raširi, kako po drugim narodima. Ufa se, da nijesmo daleko da se i kod nas počnu štampavati.

P. Kako i prije nije do nas dopro glas ovog sv. djela?

S. Ne znam kazati s koga i za što. Što znam, jest: da mi župnik bez prestanka kriječi i priglavljuje da nastojim što više mogu da pribavim članova; s toga je on meni sve ovo više puta pripovjedio i naučio me. — Strah me je, govori on, da me ne bude Bog pitati, što sam zapustio ovo sv. djelo.

P. Kako ga je on zapustio?

S. Evo, kako mi je on sam kazivao, i dopustio mi da slobodno svakomu pripovijedam. — Nekoliko je godina, kaže on, da sam čuo za ovo sv. djelo, koje sam smatrao kao stvar ludu, i koja nikada ne bi megju nama uspjela; da pače cijenio sam da je i škodljiva. U svojoj ludoj pameti (ovako on govori o sebi, prem da je njegova pamet sve drugo nego luda) u svojoj ludoj pameti promišljavah: što ćemo slati novce preko bijelog svijeta, kada i kod sebe imamo nevolja i potreba? Nije li bolje davati našoj djeci, nego slati tamo, Bog zna gdje?.. Sada vigju, reče, da me je to gjavo napastovao.

P. Šta! može gjavo i njega napastovati?

S. Može svakoga. Kad je napastovao Isukrsta, kamo li neće ljude!.. Kaže, da je tu gjavo bio upleo rep. Kako, kada reče zlosrdni Juda, za što je izgubljen onaj novac, što ga Mandalijena potroši da kupi dragocijenjene pomasti, kojom pomaže glavu Jezusovu, za što se ti novac ne dade siromasima; a to reče, ne da se je bolio za siromahe, nego da se ne učini dobro djelo; tako isto gjavo šapće da se ti novac dava našoj djeci a ne tugjoj. Tim prinosom ne nosi se šteta našoj djeci nego korist; jer tim postaje srce više boležljivo, te tako pomaga i našim nevoljnicima... Kad ne davno, nastavi župnik, dogje u mene jedno dijete, što je služilo ovdje u selu, nešto mi donese, a ja mu dadem četiri novčića. — Hvala, gosparu paroče, reče mi; ovim mogu podmiriti za dva mjeseca prinos za sv. Djetinjstvo. — Što je to djetinjstvo? upitaće ga župnik. — A on njemu: — Ne šalite se, gosparu, ta vi znadete bolje od mene... To me je veoma zastidilo, reče dum Kuzma; promišlja-

vajući da jedino ono dijete, u mojoj župi, spada na to sv. društvo. Pak mu nadoda: — znam, dijete, ali mi kaži ko te je upisao? — Moj župnik odakle sam rodom, odgovori. — A jeli ih puno upisanih u tvojoj župi? — Mislim da su svi upisani. A ko bi taj bio da se nebi upisao? Naš je župnik Jezuvit, koji je bio, kažu, u onim mjestima gdje kupe tu nevoljnu djecu, i on nas potakne da se upišemo. Te mislim da niko ne izosta. A kako bi! kad sam ovim očima vigjao njega istoga gdje se prigiblje da sakupi klas ječma, što pade uz put onim koji su nosili žito, govoreći: ovako kad nekoliko sakupim prodaću, a novce ću poslati za otkupljenje kukavne kineške djece. Kašnje sam obaznao, da je tako sakupio dvadeset i sedam novčića... Ove riječi, nastavi župnik, prostrijeliše mi srce. Spoznah odma svoju nesvijest, s toga odlučih svojski se zauzeti za ovo sv. djelo, nebi li mi Bog oprostio onu nemarnost, koju sam dosle imao.

P. S toga je on tebe tako lijepo izvježbao.

S. Nije samo mene, nego i sve učenike, što idemo u njega. Tako mi sakupljamo prinose i bilježimo, pa ih davamo njemu, a on šalje u grad upravitelju, a on opet drugom starješini, dokle dopru u Kinu za onu djecu. A svakomu, koji se upiše, davamo jednu inkunicu i medaljicu.

P. Medaljicu će stavljati na vrat?

S. Da.

P. A jeli ih se puno upisalo?

S. Do jučer pedeset i tri.

P. Što ćeš, stopro je započelo.

S. Ali se ufa da će uspjeti. Megju tim ima ih koji su dali, mješte dvades i četiri novčića, po fiorin. Jedan

je mladić dao čedulu od pet fiorina... jedna djevojčica zlatni dukat, što joj ga brat darova kad se vrati s mora; a mnoge druge toliko lijepih stvari.

M. A mi, majko, ne dajemo ničesa!

P. Ne boj se, duše, i mi ćemo dati, što nas Bog nadahne.

M. Imam i ja onu *muniticu* od zlata, što mi ju darova kum Martin kad ode u svijet. Dajmo je, majko!

P. Ali ti je darovao da kupiš štogod u uši, kad budeš veća.

M. Kad budem veća, ja ću dobiti, a sada mi ne služi ni za što; a tužna djeca mru bez krštenja. Ko zna koliko se djece može tim kupiti; pa će se oni za mene moliti Bogu.

P. Ja ću dati, ako otac dopusti.

M. A ja ću sve plakati, dokle ne dopusti.

P. A da te izbije?

M. Neka me bije, samo neka mi dopusti, da ja dadem za tužnu djecu.

S. Muči, Milice; ne vidiš li da majka plače na tvoje riječi? Otac je dobar, on će ti dozvoliti.

P. Dragi Bože, puno ti zahvaljujem gdje si mi dao ovaku djecu!.. Ja grešna nijesam toga zaslužila... Ovo je sve tvoje neizmjrno milosrgje... Slavko, ostavi više da mi srce ne pukne... Ja ću učiniti za sv. Djetinjstvo, što god mogbudem, i nastojaću s moje strane da i druge pritegnem.

S. M. Tako, naša zlatna mamice.

PIESME
ZA SVETKOVINU SV. DJETINSTVA

preveo s talijanskoga

Pop Vice Medini

ZADAR
Brz. „Kat. hrv. Tisk.“
1887.

Pjesan upisanih

na svetkovinu Djela Svetog Djetinstva.

 Jezuse, rajsko Diete,
Svrni na nas oči svete;
Dječji glasak mio je tebi
Usliši nas, Bože, s nebi;
Udes hudi nek te gane
Tužne djece zapuštane!

Silno množtvo, Gospodine,
Mile djece i nevine
Koju težke biede taru
Prikuplja nas k tvom otaru;
Glas naravi, plač ne može
Ništa njima da pomože!

Oh navado divlja, kruta,
Kad roditelj na sred puta
Porod meće, čineć da se
Zvier nečista njime pase;
Il g' ubija, il u prieke
Kolovrate meće rieke!

Rajsko Diete, Bože mili,
Nuder im se biednim smili;
Ter obrati, dobij ona
Srca tvrda, asiona;
A Angjeo tvoj ljubavi
Nek i njima zakon javi!

Daj, Djetešce božanstveno,
Srce tvoje probodeno
Jednom kapljom svetog vrela
Da orosi draga čela
One mrtve ah dječice
Umorene nemilice!

Mariji

Zaštitnici Djela sv. Djetinstva.

Sladka Majko, premoguća
Svih nevoljnih pomoćnice,
Nek te gane, ah, kineške
Zapuštene jad dječice,

Sirote su, bud' im majka
Vedro čelo k njim obrati
A oni će na nebesi
Vječne hvale teb' pjevati.

Roditeljâ bies nemili
Jadnoj djeci smrt zadaje;
Ti bezbožnu uzdrž' ruku,
Koja klati već spravna je.
(Opetuje se:) „Sladka Majko itd.“

Spasit djece množ toliku
Men' malašnom nije dano
Čedomorstvo jer je kleto
Prem veliko, premprostrano.

Dostojno je, Gospo, tebe
Poduzeće to veliko;
Ti ih sama spasit možeš,
Ti jedina!... drugi nitko.
„Sladka Majko itd.“

Onaj Jezus kog si sretno
Na spas nama porodila
I od kog si zviezdâ krunom
Okrunjena, Djevo, bila;

I za njih je muke kušô,
Zloću, žedju, glad nemio;
I za njih je medj lupežim
Na križ težki pribjen bio.
„Sladka Majko itd.“

Spasi, Gospo, ti ah onu
Djecu dragu i nevinu,
Kojoj mati mlieko krati,
Koju otac hud odrinu.

Ti ih spasi, ter angjeli
Na moguće prošnje tvoje
Privesti će duše one
U nebeske perivoje.
„Sladka Majko itd.“

A kad budu Gospodina
I teb', Majko, uživati,
Ter božijih svih liepota
Vrutak kušat prebogati,

O onda će molit vruće
Višnjeg stvorca i za mene,
Jer pokušah da im muke
Budu u čem ublažene.
„Sladka Majko itd.“

To m' uhvanje, Majko, tješi
Da kad umrem srebro sitno
Što t' povjerih prometne se
Men' u blago nedohitno
„Sladka Majko itd.“

Zapušteno kinežko diete, i diete kršćansko pribrojeno na Djelo sv. Djetinstva.

Kin. Prijatelju moj nejaki
Sinak sam ti ja siroma',
Glad me bije i jad svaki,
Neimam zibke, neimam doma,
Za radost ti ne znam ja.

Kršć. Otri suze, moj dragane,
Nek ti licem posmieh grane:
Ja cviljenja slušam tvâ.

Kin. Pod divljačkim navadama
Grezne ljuto sve u krvi,
Ljubavnoga nesta plama,
A roditelj meće prvi
Na sred puta porod svoj.

Kršć. Nevoljniče, zar posvema
Za tebe je narav niema
Zar preziru udes tvoj?

Kit. O sretniče, tebe grije
Smiešeći se majka tvoja;
Al posmieha za me nije
Niti kušam kad pokoja,
Ah, gdje mi je majka, gdje!?

Kršć. Ako mati tvâ nemila
Od svog krila te j' odbila,
U meni ćeš naći sve

Kin. A ti tko si da se meni
Smilit možeš nevoljnomu?

Odkle dodje, o ljubljeni,
K ovom kraju divljačkomu?
Tko te na sviet pronije?

Séc. Kršćanin sam, još malena
Ručica je teb pružena,
Al je srdce drugčije.

Kin. Rec' mi tko ti u nejako
Krasno srdce ljubav dahnu,
Te milostiv, blag si tako
Siromàšku pram malahnu
Odkle tebi ljuven žar?

Séc. Ti me pitaš? Od velika
Kralja svijeh nesretnika:
Isukrstov to je dar.

Kin. Sirota sam, jad me bije
Samotan sam na tom svieti;
Ali iz prsi mojih svijeh
Hvalopiev ću ipak pjeti
Premilostnom Kralju tom.

Séc. Božji sine, kršten da si
Vodom ovom što te kvasi,
Spravan ti je rajski dom.

Zaglavak.

Slični ragovori bili su i u tolikijem drugijem kućama; nu, ko bi ih znao svijeh pripovjediti? Ipak ufamo da i ovo malo, prem da svakako pripovigjeno, biće dostatno da zanese svačije srce za ovim sv. djelom. Ufamo da će se svaki štioc upisat u ovo sv. društvo, prinašajući Jezusu djetešcu ovu malu žrtvu od dva mjesečna novčića.

Dragi kršćanine, dobra kršćanko, ne otežite, upišite se što prije; a molitve one nevoljne djece, po vama spasene, pritegnuće vrhu vas obilne Božje blagosove.

$ 0,20

KAZALO.

Ciena je ovim „Razgovorim“ n. 20 franco. Tko naruči odjednom 12 iztisaka, trinaesti dobiva na dar.

Čisti dohodak ove knjige namienjen je Djelu sv. Djetinstva.

Upozorujemo čitatelje i na Govor o sv. Djetinstvu, obielodanjen od istoga g. pisca, i koji ne zapada nego samo 8 n. franco. Pače tko nabavi ujedan put 6 iztisaka sedmi mu se prilaga badava. *I čist dohoduk „Govora“ namienjen je u istu plemenitu svrhu.*

Kupci ovih knjiga dobivaju pjesmice izpjevane od vlč. mladog svećenika Medini, na dar.